

Centrum Badania Opinii Społecznej

ul. ŻURAWIA 4 skr. pt. 24 00-955 WARSZAWA 15

SEKRETARIAT: 28-37-04
ZESPÓŁ REALIZACJI BADAŃ: 40-56-41
TELEFON DYŻURNY: 21-34-34

BS/309/6/85

wrzesień '85

SONDAŻE PRZEDWYBORCZE

Zespół Badań Sondażowych

Centrum przeprowadziło w br. trzy sondaże przedwyborcze na próbach ogólnopolskich: w kwietniu i wrześniu na próbach udziałowych, w czerwcu na próbie losowej dorosłej ludności Polski.

Celem niniejszego opracowania jest analiza zmian deklarowanych przez respondentów zachowań w najbliższych wyborach do Sejmu oraz uwarunkowań socjodemograficznych i politycznych tych deklaracji.

Stanowisko respondentów w sprawie swojego udziału w wyborach do Sejmu w kolejnych badaniach przedwyborczych przedstawiają dane zawarte w tabeli 1.

Tabela 1

w procentach

Deklaracje wyborcze	Kwiecień	Czerwiec	wrzesień
Wezmę udział w wyborach			
- na pewno	47,8	60,7	58,0
- prawdopodobnie	29,9	22,9	25,4
Nie będę uczestniczyć w wyborach			
- prawdopodobnie	12,2	9,0	9,4
- na pewno	10,2	7,4	7,0

Czerwcowy sondaż ujawnił w stosunku do kwietnia wzrost /12,9%/ odsetka respondentów zdecydowanych na wzięcie udziału w wyborach przy jednoczesnym nieznacznym /2,8%/ zmniejszeniu się grupy osób nie zamierzających głosować. Natomiast badanie wrześniowe nie wykazało znacznych zmian deklaracji wyborczych.

W kwietniowym i czerwcowym sondażu wystąpiły znaczne różnicowania geograficzne deklaracji wyborczych badanych /tab. 2/. W kwietniu odsetek tych, którzy na pewno albo prawdopodobnie pójdą głosować, był najniższy w makroregionach środkowym /Warszawa - 61,5/ i południowo-wschodnim /Kraków - 74,0/, najwyższy w północno-wschodnim /Białystok - 88,8/ i zachodnim /Poznań - 86,6/. W czerwcu najwyższy odsetek tej grupy respondentów utrzymał się w tych samych makroregionach /odpowiednio 90,2 i 90,7/. Istotne zmiany zanotowano

natomiast w makroregionie wschodnim /Lublin/, gdzie znacznie zmalał odsetek zamierzających głosować /83,6 wobec 69,4/. Obok makroregionu wschodniego niskim /w porównaniu do pozostałych/ odsetkiem badanych zamierzających wziąć udział charakteryzował się w czerwcu makroregion środkowy /76,9/, choć jednocześnie nastąpił w nim najwyższy wzrost deklarowanej frekwencji wyborczej /z 61,5 do 76,9/.

Tabela 2

w procentach

Makroregiony	Deklaracje wyborcze /na pewno lub prawdopodobnie będą głosować/		
	kwiecień	czerwiec	wrzesień
Środkowy /Warszawa/	61,5	76,9	87,2
Północno-wschodni /Białystok/	88,8	90,2	83,8
Północny /Gdańsk/	81,7	87,0	81,0
Południowy /Katowice/	81,0	86,3	83,0
Południowo-wschodni /Kraków/	74,0	84,5	82,8
Wschodni /Lublin/	83,6	69,4	80,4
Zachodni /Poznań/	86,6	90,7	87,8
Południowo-zachodni /Wrocław/	76,3	82,1	81,1

We wrześniu nie zanotowano istotnych różnic w deklaracjach wyborczych pomiędzy makroregionami. Warto natomiast podkreślić, że w makroregionie środkowym znacznie zwiększył się odsetek badanych deklarujących swój udział w wyborach /z 76,9 do 87,2/. Jest to jedyny region, w którym obserwujemy stałą tendencję do zwiększania się grupy badanych zamierzających wziąć udział w wyborach. Najwyższa deklarowana frekwencja wyborcza utrzymała się w makroregionie zachodnim /87,8%/.

We wrześniu podobnie jak poprzednio mieszkańcy wielkich miast /powyżej 200 tys./ częściej deklarowali absencję wyborczą. Dotyczy to nie tylko całej ich zbiorowości, ale także głównych grup społeczno-zawodowych /tab. 3/.

Tabela 3

w procentach

Grupy społeczno-zawodowe	Deklaracje wyborcze			
	wezmę udział w wyborach		nie wezmę udziału w wyborach	
	na pewno	prawdopodobnie	prawdopodobnie	na pewno
Robotnicy	47,2	28,3	15,1	9,4
Emeryci, renciści	51,1	14,9	19,1	14,9
Pracownicy umysłowi z wykształceniem wyższym	46,0	32,0	8,0	14,0
Szeregowi pracownicy z wykształceniem średnim	51,9	19,2	11,5	17,3

Deklaracje wyborcze są różnicowane przez takie cechy społeczno-demograficzne, jak: przynależność do grupy społeczno-zawodowej, aktywność społeczno-polityczna, ocena własnej sytuacji materialnej.

Osób zdecydowanych uczestniczyć w wyborach jest znacznie więcej wśród kadry kierowniczej i pracowników zajmujących wyższe stanowiska /78%/, najmniej jest natomiast wśród rzemieślników, właścicieli prywatnych zakładów /43,3%/, a także uczniów i studentów /45,7%/. Tendencja ta utrzymuje się od kwietnia. Odsetek wyborców - robotników kształtuje się w granicach 50%. Jedynie wśród uczniów i studentów występuje stała tendencja do zwiększania się liczby osób zamierzających głosować. W pozostałych grupach w okresach dzielących nasze sondaże obserwujemy wahania /wzrost lub spadek/ deklarowanej frekwencji /tab. 4/.

Przynależność do PZPR sprzyja aktywności wyborczej. Tendencja ta jest trwała, gdyż wystąpiła we wszystkich trzech badaniach /dane z września zawiera tabela 5/. Natomiast deklarowana przynależność do b. "Solidarności" współwystępuje z negatywnym stosunkiem do uczestnictwa w wyborach. Zależność ta wykazuje tendencję zwykłą. W okresie od kwietnia do września zmniejszył się dość znacznie /z 49,5 do 40,7/ odsetek członków b. "Solidarności" pewnych swego uczestnictwa w wyborach, zwiększył się zaś odsetek na pewno nie zamierzających głosować /z 10,8 do 13,1/, tak jak i tych, którzy prawdopodobnie powstrzymają się od uczestnictwa w wyborach /z 12,7 do 15,5/.

Tabela 4

w procentach

Grupy społeczno-zawodowe	Deklaracje wyborcze /na pewno będę głosować/		
	kwiecień	czerwiec	wrzesień
Kadra kierownicza	62,2	90,9	78,0
Emeryci, renciści	51,8	64,4	63,5
Rolnicy indywidualni	53,8	63,9	58,9
Robotnicy	39,4	59,6	49,5
Szeregowi pracownicy umysłowi z wyższym wykształceniem	46,4	61,3	53,6
Rzemieślnicy, właściciele prywatnych zakładów	35,5	59,1	43,3
Uczniowie, studenci	35,9	44,7	45,7

Tabela 5

w procentach

Deklaracje wyborcze	PZPR	
	należy	nie należy
Wezmę udział w wyborach		
- na pewno	87,7	52,5
- prawdopodobnie	8,6	27,9
Nie będę uczestniczyć w wyborach		
- prawdopodobnie	1,9	10,6
- na pewno	0,8	8,7

Na deklaracje wyborcze wpływa także ocena własnej sytuacji materialnej. Zdecydowanych na udział w wyborach jest znacznie więcej wśród tych, którzy oceniają swą sytuację jako bardzo dobrą /66,7%/, dobrą /75,3%/ bądź średnią /64,1%/, niż wśród tych, którym powodzi się nie najlepiej /45,7%/bądź źle /34,3%/.

Najczęściej deklarują swą absencję wyborczą /odpowiedzi "na pewno" i "prawdopodobnie"/ następujące grupy badanych:

- inteligencja z małych miast /do 30 tys. mieszkańców - odpowiednio 33,4 i 9,1%;
- inteligencja z dużych miast /powyżej 200 tys./ - 8,0 i 14,0%;
- robotnicy z dużych miast /powyżej 200 tys./ - 9,4 i 15,1%;
- robotnicy ze wsi - 8,5 i 11,7%;
- pracownicy ze średnim wykształceniem z dużych miast /powyżej 200 tys./ - 11,5 i 17,3%;
- emeryci z dużych miast /powyżej 200 tys./ - 14,9 i 19,1%;
- uczniowie i studenci - 14,3 i 14,3%;
- członkowie b. "Sólidarności" - 13,1 i 15,5%;
- respondenci w wieku 20-24 lat - 10,9 i 10,9%.

W analizie wyników jednego z poprzednich sondaży przedwyborczych¹ pisaliśmy, że o tym, czy ktoś weźmie udział w wyborach czy nie, decydują jego przekonania o właściwym rozstrzygnięciu podstawowych kwestii politycznych. Dalszych dowodów na poparcie tej tezy dostarczają powiązania deklaracji wyborczych z opiniami o polityce zagranicznej i wewnętrznej ustalonymi w ostatnich badaniach.

Po pierwsze, deklaracje wyborcze pozostają w ścisłym związku z aprobatą lub dezaprobatą polityki wewnętrznej. Wydaje się przy tym, że główną rolę odgrywają tu poglądy na kwestie zasadnicze, jak suwerenność Polski, demokracja i postępy stabilizacji w Polsce. Nie widzący potrzeby eksponowania w przemówieniu na forum ONZ tez o suwerenności naszego kraju, postępach stabilizacji politycznej i wiarygodności Polski jako partnera znacznie częściej niż wskazujący na taką potrzebę są zdecydowani nie brać udziału w wyborach /tab. 6/. Podobnie na deklaracje wyborcze wpływają poglądy na to, czy w ciągu najbliższych 10-15 lat będzie wzrastać demokracja w Europie wschodniej i suwerenność Polski /tab. 7/.

Po drugie, występuje związek, choć nieco słabszy, między deklaracjami udziału w wyborach a poparciem polityki zagranicznej, a także postulowaniem eksponowania w ONZ-cie problematyki rozbrownienia i zaprzestania wyścigu zbrojeń oraz wkładu państw socjalistycznych w utrzymanie pokoju /tab. 6/. Uznawanie przez badanych pokoju jako wartości, na rzecz której są skłonni podjąć działania

¹ Deklaracje wyborcze a poglądy polityczne. CBOS, czerwiec 1985.

Tabela 6

w procentach

Opinie badanych o potrzebie podejmowania w ONZ określonych tematów		Deklaracje wyborcze			
		wezmę udział w wyborach		nie będę uczestniczyć w wyborach	
		na pewno	prawdopodobnie	prawdopodobnie	na pewno
Polska - kraj mały, ale suwerenny	Tak	67,7	21,3	6,7	4,5
	Nie	42,3	27,3	15,2	14,0
Stabilizacja polityczna w Polsce	Tak	66,1	21,6	7,5	4,4
	Nie	46,9	27,5	12,5	12,7
Wiarygodność Polski jako partnera	Tak	64,5	23,1	7,3	4,8
	Nie	38,0	27,4	15,0	1,4
Konieczność rozbrowienia	Tak	59,9	24,4	8,5	6,9
	Nie	33,8	27,7	21,5	15,4
Zaprzestanie wyścigu zbrojeń	Tak	59,8	24,7	8,3	6,9
	Nie	35,2	20,4	24,1	18,5
Pokojowa polityka państw socjalistycznych	Tak	65,9	21,7	7,0	5,0
	Nie	49,5	26,3	11,8	12,1

Tabela 7

w procentach

Niektóre przewidywania rozwoju sytuacji w najbliższych 10-15 latach	Deklaracje wyborcze			
	wezmę udział w wyborach		nie będę uczestniczyć w wyborach	
	na pewno	prawdopodobnie	prawdopodobnie	na pewno
Wzrost swobód obywatelskich w krajach Europy wschodniej	67,0	24,2	6,1	2,5
Ograniczenie swobód demokratycznych w Europie wschodniej	38,7	28,2	16,0	15,4
Wzrost suwerenności politycznej naszego kraju	69,4	21,5	6,5	2,4
Ograniczenie suwerenności politycznej naszego kraju	40,5	29,9	14,4	14,7

nawet kosztem rezygnacji z innych, sprzyja deklaracji uczestnictwa w wyborach. Natomiast deklaracje o absencji wyborczej współwystępują z przedkładaniem ^{nad pokój} takich wartości, jak przekonania religijne, wolność osobista i prawa obywatelskie /tab. 8/. Odnotowania wymaga też powiązanie między deklaracjami wyborczymi a wrażliwością na interesy państwa na arenie międzynarodowej. Nie akceptujemy też, że Polacy mieszkający za granicą powinni zabiegać o przychylny klimat wobec naszego państwa, że wielu z nich szkodzi interesom kraju, że zachodnie rozgłoszenie zniekształcają informacje o sytuacji w Polsce, częściej deklarują absencję wyborczą /tab. 9/.

Na podstawie przytoczonych informacji można powiedzieć, że deklaracje wyborcze są konsekwencją poparcia dla władzy i udzielenia jej kredytu zaufania lub dezaprobaty i nieufności do władzy.

Tabela 8

w procentach

Wartości preferowane nawet kosztem rezygnacji z innych	Deklaracje wyborcze			
	wezmę udział w wyborach		nie będę uczestniczyć w wyborach	
	na pewno	prawdopodobnie	prawdopodobnie	na pewno
Pokój	68,1	20,8	6,0	4,8
Przekonania religijne	24,1	40,7	13,0	20,4
Wolność osobista	31,0	30,2	22,2	15,9
Prawa obywatelskie	34,7	28,7	18,8	16,8

Tabela 9

w procentach

Tezy i stosunek badanych do tych tez	Deklaracje wyborcze			
	wezmę udział w wyborach		nie będę uczest- niczyć w wyborach	
	na pewno	prawdo- podobnie	prawdo- podobnie	na pewno
Polacy mieszkający za granicą powinni zabiegać o przychylny klimat dla naszego państwa				
zgadzam się				
- całkowicie	66,8	20,7	7,0	4,9
- częściowo	46,8	29,9	14,6	8,6
nie zgadzam się				
- częściowo	32,1	42,9	11,9	13,1
- całkowicie	23,5	41,2	14,7	20,6
Wielu Polaków mieszkających za granicą szkodzi interesom naszego państwa				
zgadzam się				
- całkowicie	72,4	18,6	5,0	3,4
- częściowo	59,8	25,0	9,6	5,5
nie zgadzam się				
- częściowo	49,2	32,2	9,8	8,7
- całkowicie	39,5	32,2	13,8	14,4
Zachodnie rozgłoszenie świa- domie zniekształcają infor- macje o sytuacji w naszym kraju				
zgadzam się				
- całkowicie	80,4	13,8	3,1	1,7
- częściowo	58,4	26,6	7,8	7,0
nie zgadzam się				
- częściowo	51,3	32,0	10,5	6,1
- całkowicie	39,1	32,8	16,6	11,4